

บทความวิจัย

เรื่อง ชานหมภาพเนจร : การดูนสะท้อนสังคมจีนสมัยสงครามต่อต้านญี่ปุ่น

โดย

นางสาว นันทิกานต์ ฅ น่าน

รหัสนักศึกษา 05530804

เสนอ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรรเสริญ สันติชญาวงศ์

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชา 450460 การศึกษาเอกเทศ

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2556

หัวข้อบทความทางวิชาการ	ชานเหมาพเนจร : การ์ตูนสะท้อนสังคมจีนสมัยสงครามต่อต้านญี่ปุ่น
ชื่อผู้วิจัย	นันทิกานต์ ฅ น่าน รหัสนักศึกษา 05530804
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สรรเสริญ สันติธนะวงศ์
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2556
คำสำคัญ	ชานเหมาพเนจร, สงครามจีน-ญี่ปุ่น, สงครามต่อต้านญี่ปุ่น

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการเรื่อง ชานเหมาพเนจร : การ์ตูนสะท้อนสังคมจีนสมัยสงครามต่อต้านญี่ปุ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตสังคมจีนสมัยต่อต้านสงครามญี่ปุ่น พฤติกรรมของคนจีนในสมัยนั้นที่ปรากฏผ่านตัวการ์ตูน และศึกษาลักษณะการแต่งเรื่อง เป้าหมายการเสียดสีสังคมของผู้แต่ง

จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังศึกษาจากการวิเคราะห์โครงเรื่อง ตัวละครหลัก และบทภาพยนตร์การ์ตูน ผลการศึกษาพบว่าภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องชานเหมาพเนจรเป็นภาพยนตร์การ์ตูนที่มีคุณค่าทางด้านศิลปะแสดงให้เห็นถึงผลกระทบจากสงครามจีน-ญี่ปุ่นที่คนจีนถูกข่มเหงจากคนญี่ปุ่นที่เข้ามายึดครองจีน เกิดเด็กกำพร้า คนไร้บ้าน คนยากจนขึ้นเป็นจำนวนมากซึ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่หนักในช่วงเวลานั้น จึงทำให้เกิดกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งขึ้นมาเพื่อต่อต้านการกระทำของญี่ปุ่นที่ได้ทำกับคนจีนไว้อย่างสาหัส ด้วยงานศิลปะกลุ่มคนกลุ่มนี้ออกมาต่อต้านในช่วงสงครามต่อต้านญี่ปุ่นทำให้การ์ตูนเรื่องชานเหมาพเนจรเกิดขึ้นมาในช่วงเวลาของสงครามที่ผู้คนในจีนต่างก็ผิดหวัง ชานเหมาก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านจำป็นเศร้าได้ในเวลาเดียวกัน

กิตติกรรมประกาศ

บทความทางวิชาการเล่มนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้หากปราศจากความช่วยเหลือจากทุกๆท่าน
ที่กรุณาให้คำแนะนำและคอยชี้แนะข้าพเจ้ามาโดยตลอด

ข้าพเจ้า นางสาวนันทิกานต์ ฅ น่าน ขอขอบพระคุณอาจารย์ สรรเสริญ สันติชญะวงศ์
ที่คอยให้คำปรึกษาให้ความช่วยเหลือต่างๆ อีกทั้งให้ความรู้เพิ่มเติมตลอดระยะเวลาที่ข้าพเจ้าทำ
บทความทางวิชาการเล่มนี้ นอกจากนี้ข้าพเจ้าขอขอบคุณครอบครัวที่คอยให้กำลังใจอยู่เสมอ
ตลอดจนเพื่อนๆที่ร่วมทำงานไปด้วยกันเพื่อนๆที่คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาในเรื่องต่างๆทำให้งาน
ชิ้นนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี หากปราศจากความช่วยเหลือนี้งานชิ้นนี้อาจจะไม่สำเร็จลุล่วงไป
ด้วยดีเป็นได้

หากบทความทางวิชาการเล่มนี้เป็นประโยชน์อันใดแก่ผู้อ่านในโอกาสข้างหน้า ข้าพเจ้า
ขอขอบคุณความดีทั้งหมดให้แก่ผู้มีพระคุณที่กล่าวมาข้างต้น

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญภาพประกอบ.....	ฉ
บทนำ.....	1
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
ชานเหมาในฐานะที่เป็นภาพสะท้อนในช่วงของสังคมจีนสมัยสงครามต่อต้านญี่ปุ่น.....	10
เรื่องย่อ.....	10
เหตุการณ์สงครามจีน-ญี่ปุ่น(ค.ศ.1930-1945)	
ซึ่งเป็นฉากหลังของภาพยนตร์การ์ตูนชานเหมาพเนจร	11
ประวัติผู้แต่งการ์ตูนเรื่อง ชานเหมาพเนจร.....	13
บทวิเคราะห์เนื้อหาและประเด็นทางสังคม.....	14
ประเด็นเนื้อหาทางสังคมที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอในภาพยนตร์การ์ตูน.....	25
บทสรุป.....	28
บรรณานุกรม.....	30
ประวัติผู้วิจัย.....	31

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ความโหดเหี้ยมของคนญี่ปุ่น.....	14
2 ไร่ซึ่งความเห็นอกเห็นใจ.....	15
3 ชานเหมาทำงานเก็บเศษบุหรี.....	16
4 ชานเหมาทำงานในโรงพิมพ์.....	16
5 ชานเหมาทำงานรับจ้างชั่วคราว.....	17
6 ชานเหมาทำงานรับจ้างเซ็นสามล้อ.....	18
7 ค่าของเมล็ดข้าว.....	18
8 โจรผู้ร้ายเคลื่อนเมือง.....	19
9 เรื่องของเข้าไม้ไผ่เรื่องของเรา.....	20
10 เด็กกำพร้าที่รัฐบาลละเลย.....	20
11-12 ที่อยู่อาศัยของคนจน.....	21
13-15 ที่นอนของคนไร้บ้าน.....	21
16 ขายเด็ก.....	22
17 ความเห็นแก่ตัวของช่างรับปะยาง.....	23
18 โจรผู้ร้ายเคลื่อนเมือง.....	23
19 ขายคน.....	24
20 อำนาจ.....	26
21 เงินคืออำนาจ.....	26

บทนำ

การ์ตูนเพื่อชีวิต เรื่อง ซานเหมามาพเนจร (三毛流浪记) หรือ ซำเหมมา (เสียงแต่้จิว) หรือ ซานเหมมา (เสียงจีนกลาง) เป็นยอดการ์ตูนเรื่องดังของจีนที่เต็มไปด้วยอารมณ์ขัน สาระและความบันเทิง ซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยจางเล่อผิง (張樂平, 张乐平) นักเขียนการ์ตูนชื่อดังของจีน ซานเหมมา (三毛) แปลว่า ผมสามเส้น ตามลักษณะของตัวละคร เป็นเด็กกำพร้าที่อาศัยอยู่ในเมืองเซี่ยงไฮ้เก่า ไม่มีบ้าน ไม่มีถิ่นกำเนิด ไม่มีพี่น้อง ซานเหมมากินนอนอยู่ในรถบรรทุกขะช่วงฤดูหนาวก็นอนในกระสอบขาด ภาพลักษณ์ของซานเหมมาที่แสดงออกมาให้เห็นเป็นเด็กหัวโต ร่างกายผ่ายผอม แต่งตัวมอมแมม แต่ก็ยังเป็นเด็กที่มีไหวพริบ ฉลาดหลักแหลม และเป็นเด็กจรจัดที่มีความน่ารักอยู่ในตัวเอง ซานเหมมาต้องต่อสู้เอาตัวรอดให้อิ่มท้องไปวันต่อวันเพื่อดำเนินชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ให้ได้ซึ่งตัวละครตัวนี้แฝงไว้ด้วยความทุกข์ทรมานของความจริงบนดินแดนใหญ่ในช่วงที่เกิดสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่นตั้งแต่ค.ศ. 1934 เรื่อยมาจนถึงค.ศ. 1945 ที่จีนได้เปิดประเทศ (สังคมและวัฒนธรรมจีน, 2 5 4 4 : 5 5 - 5 6)

ประมาณ ค.ศ. 1935 จางเล่อผิงเริ่มทำงานชุดซานเหมมา ระยะเวลาซานเหมมาเป็นเพียงเรื่องชีวิตของเด็กชนที่ให้ความสำราญกับผู้อ่านเป็นเพียงการ์ตูนตลกขบขันทั่วไปเรื่องของซานเหมมาจึงเป็นภาพของเด็กโง่กินเม็ดแดงโมไม่เป็น ต่อมาเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ญี่ปุ่นและนานาชาติประเทศเข้ามา รุกรานจีนขยายอาณาเขตเข้ายึดครองในส่วนของเขตเช่าพิเศษในเขตเทียนสิน และเซี่ยงไฮ้ โดยมีฝรั่งเศส อังกฤษ โปรตุเกส สเปน อเมริกาถือครองอาณาเขตของจีน โดยประกาศว่าเขตนี้ “คนจีนและหมาห้ามเข้า” สะท้อนภาพของการถูกข่มเหงรังแกจากคนมีเงิน และอันธพาล ในสมัยนั้นสะท้อนภาพความแตกต่างระหว่างคนจนกับคนรวย ทำให้ชาวเซี่ยงไฮ้ได้ก่อตั้งกระบวนการใต้ดินเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นขึ้น เมื่อเล่อผิงเติบโตขึ้นมามีฝีมือในทางศิลปะและการวาดการ์ตูนในยุคนั้น จางเล่อผิงจึงได้เข้าร่วมกระบวนการต่อต้านนั้นด้วยโดยเข้าร่วมในส่วนของ การเขียนภาพปลุกใจ และร่วมปลุกกระดมให้ชาวจีนต่อต้านกับญี่ปุ่นค.ศ.1938 ในขณะที่ญี่ปุ่นเข้ายึดครองดินแดนประเทศจีนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ภาคเหนือชายฝั่งทะเล และที่ลุ่มฉางเจียง

เมื่อจางเล่อฝิงได้เห็นเหตุการณ์ทารุณโหดร้ายที่คนต่างชาติกระทำต่อคนจีนเขาจึงอยากจะตีแผ่ความรู้สึกของคนจีนในขณะนั้นทำให้เกิดตำนานของการ์ตูนเรื่อง ซานหมาพเนจรขึ้นจากสภาวะการเมืองและเศรษฐกิจในช่วงเวลานั้น ตัวละครซานหมามีความเหมือนชีวิตที่เป็นจริงสืบเนื่องจากการที่จางเล่อฝิงอุทิศตนให้กับงาน โดยเรียนรู้ข้อเท็จจริงของงานนั้นๆ เขาจึงเข้าไปมีส่วนร่วมกับตัวละครอย่างใกล้ชิดโดยการเข้าไปร่วมในสังคมของเด็กจรจัดใส่เสื้อผ้าเก่าๆ และสกปรกจนเด็กบางคนเรียกเขาว่า ซานหมาแก่ หรือไปนั่งรถรางชั้น 4 ซึ่งเป็นชั้นที่ถูกที่สุดเพื่อที่จะได้รับฟังปัญหาความทุกข์ยากจากปากของประชาชนโดยตรง

“ในเมื่อผมเป็นนักวาดการ์ตูน ผมจึงตัดสินใจที่จะใช้ฟูกันของผมประท้วงและกล่าวโทษอย่างรุนแรงต่อสังคมที่ไม่สมเหตุสมผล” (การ์ตูนเพื่อชีวิตซานหมาพเนจร, 2492:8-10)

จากคำกล่าวข้างต้นของจางเล่อฝิงแสดงให้เห็นว่าจางเล่อฝิงมีเจตนาที่จะตีแผ่ด้านมืดของสังคมเกี่ยวกับเหตุการณ์อันไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นผ่านศิลปะการ์ตูน

ช่วงที่ทหารญี่ปุ่นส่งกองทหารเข้ามาบูรณาการจีน รัฐบาลจีนสมัยนั้นเรียกร้องให้ประชาชนผิงกำลังต่อสู้เพื่อบ้านเมืองขับไล่ทหารต่างชาติ จึงได้เปิดรับสมัครประชาชนทั่วไปให้เป็นทหารอาสาสมัครซานหมาได้เป็นหนึ่งในจำนวนนั้น จากนั้นจางเล่อฝิงจึงได้เริ่มสร้าง "ซานหมาพเนจร" ขึ้นมา มีเอกสารที่ได้ให้ความหมายของศิลปะเพื่อสังคมไว้ว่า

ศิลปะแทบทุกชนิดแสดงบทบาทและหน้าที่ต่อสังคม ตั้งแต่ศิลปะเข้าสู่การรับรู้ของสังคม แม้ว่าศิลปะจะอ้างว่าเขาสร้างงานตามความรู้สึกที่เป็นอิสระไม่เกี่ยวกับสิ่งภายนอก แต่อย่างน้อยที่สุดศิลปินหวังการตอบรับจากสังคม ศิลปะบางชิ้นถูกสร้างอย่างจงใจให้ผลต่อความรู้สึกนึกคิด เช่น หัวเราะเยาะ ดูแคลน ขอมรับ ยั่วยุ ไม่ว่าจะทางศาสนา หรือแนวความคิดทางการเมือง เรื่องของชนชั้น ชนกลุ่มน้อย หรือมองเห็นสถานการณ์ทางสังคมในมุมมองใหม่ๆ ศิลปะก็สามารถแสดงบทบาทเช่นเดียวกัน ยกย่อง เทิดทูน เฉลิมฉลอง แสดงการต่อต้าน ความโกรธแค้น การเยาะเย้ยถากถางหรือเสียดสี ซึ่งศิลปะสามารถเข้ามามีบทบาทต่อทัศนคติและอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อสังคม (แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับภาพยนตร์, 2555:55)

จะเห็นได้ว่าการ์ตูนเรื่องนี้จางเล่อฝิงก็เป็นงานศิลปะชิ้นหนึ่งที่มีบทบาทต่อสังคมพูดถึงสังคมด้วยความเจ็บปวดในใจจึงตัดสินใจที่จะใช้ฟูกันประท้วงและกล่าวโทษต่อความรุนแรงที่

เกิดขึ้น มีการสอดแทรกแนวคิดพร้อมได้ชี้ทางออกให้กับคนจีนให้ร่วมกันสร้างสังคมใหม่ที่มีความ
 ยุติธรรม เกื้อกูลกันไม่เอาัดเอาเปรียบกัน ไม่ขูดรีดและรังแกกัน การ์ตูนเรื่องนี้เป็นสัญลักษณ์ของ
 การต่อสู้ของศิลปินที่มีต่อสังคมและบ้านเกิด เขาจึงได้ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของการ์ตูนซึ่งเป็น
 งานศิลปะที่เขาถนัด (การ์ตูนมหัศจรรย์แห่งการพัฒนาสมองและการอ่าน,2552:240-241)

การ์ตูนเป็นสื่อศิลปะและรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากในโลกปัจจุบัน
 เพราะการ์ตูนไม่ยึดติดกับความสมจริงสามารถสื่อสารได้ง่าย เข้าถึงทุกเพศทุกวัย มีความไม่สมจริง
 ทำให้สามารถพูดในสิ่งที่ละเอียดอ่อนและเสียดสีสังคมได้ซึ่งต่างจากสื่ออื่น ๆ ที่ไม่สามารถทำได้
 อย่างเปิดเผยเหมือนการ์ตูน การ์ตูนสามารถสร้างความรู้สึกลดทอนขบขัน สามารถทุเลาความตึงเครียด
 ลงได้ (การวาดภาพการ์ตูน,2545:7-11) ด้วยเหตุนี้ทำให้ซานเหมายังเป็นที่นิยมอย่างมากจนกระทั่ง
 กลายเป็นตำนานแห่งการ์ตูนของโลกยังคงเป็นที่นิยมและสร้างเป็นสื่อภาพยนตร์และการ์ตูนทีวี
 เผยแพร่อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการเตือนสติให้กับคนรุ่นใหม่ไม่ให้เพิกเฉยต่อคนด้อยโอกาสในสังคม

ด้วยเรื่องซานเหมายาเนจนี้เป็นกรณีศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทาง
 ประวัติศาสตร์กับการถ่ายทอดโศกนาฏกรรมจากชีวิตจริง ผ่านการปลัดพรากที่ปวดร้าวและกระแส
 คอรัปชั่นขายชาติในช่วงสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่น ภาพยนตร์การ์ตูนสะท้อนภาพของจีน
 แผ่นดินใหญ่สะท้อนภาพของคนจีนในช่วงสงครามกับญี่ปุ่น จางเล่อผิงได้ทำงานด้านนี้มากกว่า 40
 ปีฝีมือการเขียนภาพของเขาสามารถสร้างอารมณ์ร่วมกับประชาชนจีน ทั้งในเรื่องของความรักชาติ
 ความเกลียดแค้นจนกระทั่งอารมณ์ขัน ความสามารถด้านการวาดภาพของจางเล่อผิงมีการใช้เทคนิค
 การใช้เส้นสายน้อย ซึ่งเป็นความสามารถของเขาในการแยกแยะบุคลิกภาพของตัวละคร ยิ่งทำให้
 การ์ตูนเรื่องซานเหมายาเนจมีคุณค่าทั้งเรื่องของลายเส้นและเนื้อหาในวรรณกรรมที่สามารถแสดง
 ความรู้สึกโกรธ หวาดกลัว ประหลาดใจ ตกใจ ดีใจได้อย่างชัดเจนทำให้ ซานเหมายาเนจเป็นหนังสือ
 ยอดนิยมในเมืองจีนหลายยุคหลายสมัย ทำให้การ์ตูนเรื่อง ซานเหมายาเนจได้รับความนิยมเป็น
 อย่างมากทั้งคนจีนเองและคนต่างชาติที่สนใจในประวัติศาสตร์ของจีนด้วย

จากบทความที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยใคร่ที่จะศึกษาประวัติและความเป็นมาของการ์ตูน
 เรื่องซานเหมายา วิถีชีวิตสังคมจีนในสมัยต่อต้านสงครามญี่ปุ่นและพฤติกรรมของคนจีนที่ปรากฏผ่าน

ในภาพยนตร์การ์ตูน แนวคิดหลักการของศิลปะเพื่อสังคม และประเด็นเนื้อหาทางสังคมที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอในภาพยนตร์อีกด้วย

1. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของการ์ตูนเรื่องซานหมาพเนจร
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตสังคมจีนสมัยต่อต้านสงครามญี่ปุ่นและพฤติกรรมของคนจีนที่ปรากฏผ่านในภาพยนตร์การ์ตูน
3. เพื่อศึกษาประเด็นและเนื้อหาทางสังคมที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอในภาพยนตร์

2. ขอบเขตในการศึกษา

ศึกษการ์ตูนเรื่อง ซานหมาพเนจร โดย จางเล่อผิงและศึกษาประวัติศาสตร์และสังคมจีนในสมัยที่ปรากฏอยู่ในการ์ตูนเรื่อง ซานหมาพเนจร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสงครามต่อต้านญี่ปุ่นช่วงสมัยค.ศ.1937-1995
2. เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับสงครามต่อต้านญี่ปุ่นช่วงสมัยค.ศ.1937-1994 ทั้งเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศรวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์
3. การ์ตูนเรื่องซานหมาพเนจรทั้งเอกสารภาษาไทยและภาษาต่างประเทศรวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์
4. เปรียบเรียงผลการศึกษาในรูปแบบของบทความวิจัย

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบประวัติและความเป็นมาของการ์ตูนเรื่องซานหมาพเนจร
2. ทำให้ทราบวิถีชีวิตสังคมจีนสมัยต่อต้านสงครามญี่ปุ่นและพฤติกรรมของคนจีนในสมัยนั้นที่ปรากฏในภาพยนตร์
3. ทำให้ทราบประเด็นและเนื้อหาทางสังคมที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอในภาพยนตร์

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การ์ตูนสะท้อนสังคมจีนสมัยสงครามต่อต้านญี่ปุ่น ผ่านภาพยนตร์การ์ตูนเรื่อง ซานหมาพเนจร ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการ์ตูน การสื่อสารงานศิลปะเพื่อสังคม และข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคมจีน สถานะภาพของคนจีนในช่วงที่เกิดสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่น รวมถึงงานวิจัยอื่นๆที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับหัวข้อดังกล่าว เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น จึงแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความหมายและความสำคัญของการ์ตูน
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอธิบายถึงศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อสังคม
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์สังคมจีนช่วงสงครามรุกรานของญี่ปุ่น

กลุ่มที่ 1 : งานเขียนที่เน้นการอธิบายถึงความหมายและความสำคัญของการ์ตูน คือ

จักรกฤษณ์ นิลทะสิน(2545) เขียนหนังสือเรื่อง “ การวาดภาพการ์ตูน ” เสนอความหมายของการ์ตูนว่า หมายถึง ภาพล้อ หรือภาพวาดที่สนุกสนาน ตลก ขบขัน ไม่มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์ สัดส่วนของภาพที่วาดผิดไปจากความจริง การ์ตูนเป็นภาพที่วาดขึ้นอย่างง่ายๆโดยการเลียนแบบธรรมชาติแล้วนำมาตัดทอนรายละเอียดให้เหลือสายเส้นที่น้อย ภาพการ์ตูนจึงเป็นภาพที่สร้างสรรค์ขึ้นจากความคิด จินตนาการการถ่ายทอดอารมณ์ และความรู้สึกของเส้น การวาดรูปการ์ตูนเป็นศิลปกรรมอีกแขนงหนึ่ง ซึ่งมีบทบาทต่อโลกปัจจุบันมาก การได้ดูภาพการ์ตูนจากสื่อต่างๆสร้างความรู้สึกที่ตลก ขบขัน สามารถทุเลาความเครียดลงได้ บทบาทของตัวการ์ตูนที่ผ่านทางสื่อก็มีหลายรูปแบบ เช่น หนังสือ ภาพยนตร์ งานโฆษณา ภาพล้อ เป็นต้น ดังนั้นความสัมพันธ์กันระหว่าง

สภาพแวดล้อมกับตัวการ์ตูนจึงไม่สามารถแยกออกจากกันโดยสิ้นเชิง การ์ตูน คือ ภาพวาดต่างๆที่ สะท้อนให้เห็นถึงสังคม วัฒนธรรม แม้ภาพที่ออกมาจะมีลักษณะไม่เหมือนจริง ขนาดความเป็นจริง บ้าง เกินความเป็นจริงบ้าง แต่ก็มีจุดหมายเพื่อแสดงออกเพื่อให้เกิดความขบขัน ชวนคิด

ศศิรินทร์ ยงศิริ (2553) เขียนหนังสือเรื่อง “ **How to Manga Studio ทำการ์ตูนคอมิกได้ใน 7 วัน** ” เสนอความหมายของการ์ตูนว่า หมายถึง รูปภาพที่ถูกวาด หรืออาจเป็นสัญลักษณ์ที่เกิดจากการวาดเพื่อสร้างอารมณ์ต่างๆ เช่นความตลกขบขัน เรื่องราวชีวิต ความบันเทิง หรือล้อเลียนสังคม ซึ่งอาจมีลักษณะเกินความจริงเพื่อถ่ายทอดอารมณ์หรือแสดงแนวคิดต่างๆให้เกิดความเข้าใจ ภาพการ์ตูนอาจมีรูปร่างที่เกินความเป็นจริงหรือลดรายละเอียดที่ไม่จำเป็นแฉกออก ให้แตกต่างไปจากสภาพจริงของมนุษย์ เพื่อจุดมุ่งหมายในการสื่อสารชัดเจน ปัจจุบัน การ์ตูน ถูกนำไปใช้ในสื่อต่างๆ มากขึ้น นอกจากหนังสือแล้ว การ์ตูนยังถูกสร้างในรูปแบบอื่นอีก เช่น ภาพยนตร์ หรือที่เรียกกันว่า “แอนิเมชัน” สื่อการสอนรูปแบบมัลติมีเดีย เว็บไซต์ และอื่นๆ

กลุ่มที่ 2 : งานเขียนที่เน้นการอธิบายถึงศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อสังคม

พระพงษ์ กุลพิศาล(2545) เขียนหนังสือเรื่อง **ศิลปะเพื่อสังคม** กล่าวว่า คำว่าสังคมเป็นคำที่ทำให้เข้าใจถึงความเป็นส่วนรวม ไม่ใช่ส่วนตัว ศิลปะกับสังคมอยู่ด้วยกันมาตลอดนานชั่วนาน ตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ ศิลปะจะหมายถึงสิ่งที่มีลักษณะเฉพาะหรือแสดงลักษณะส่วนตัวของบุคคล คือเป็นผลที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล เจตนาเบื้องต้นของการสร้างสรรค์ศิลปะเป็นไปเพื่อให้บุคคลอื่นรับหรือชื่นชมด้วยกันทั้งสิ้น ศิลปะจะมีบทบาทเพื่อสังคม ได้ก็ต่อเมื่อผลงานศิลปะอยู่ภายใต้เงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ 1. ศิลปะนั้นจะต้องมีอิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึกหรือพฤติกรรมต่อผู้ชมเป็นจำนวนมาก 2. ศิลปะนั้นจะต้องสร้างสรรค์ขึ้นมาด้วยวัตถุประสงค์เพื่อสาธารณชน 3. ศิลปะนั้นจะต้องแสดงหรือบรรยายสาระทางสังคมตามความเป็นจริงในขณะนั้น การสะท้อนสภาพทางสังคมเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของมนุษย์ในหลายๆทางกิจกรรมการสร้างสรรค์ศิลปะก็แสดงบทบาทหน้าที่นี้ได้ไม่น้อยไปกว่าสื่ออื่นๆ บทบาทดังกล่าวครอบคลุมเนื้อหาสาระดังนี้ 1 สะท้อนภาพทางการเมือง 2 สะท้อนภาพสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ 3 สะท้อนภาพเสียดสีสังคมหรือบุคคล

สุธี คุณาวิชยานนท์(2554) เขียนหนังสือเรื่อง **ทัศนศิลป์** กล่าวว่า จิตร ภูมิศักดิ์ เขียนไว้ในบทความว่า ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชนที่แท้จริง ต้องทำให้คนยึดมั่นความเป็นจริงของชีวิต และสังคมทำให้เกิดสำนึกทางสังคม ต้องเปิดโปงความเลวร้ายของชีวิต และนำทางให้ประชาชนไปสู่สภาพชีวิตที่ดีกว่า พร้อมกับที่ปฏิเสธคติ “ศิลปะเพื่อศิลปะ” และ “ศิลปะเพื่อศัตรูของประชาชน” ซึ่งจิตร ระบุว่า “ศัตรูของประชาชน” คือ ชนชั้นศักดินา จักรวรรดินิยมตะวันตก และสมุน อันได้แก่นายทุนขุนนาง (ที่ปากร 2542 : 21-69)

สรรเสริญ สันติวงศ์(2555) เขียนเอกสารประกอบการบรรยาย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรหัวข้อ **แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับภาพยนตร์** กล่าวว่า ศิลปะแทบทุกชนิดแสดงบทบาทและหน้าที่ต่อสังคม ตั้งแต่ศิลปะเข้าสู่การรับรู้ของสังคม แม้ว่าศิลปะจะอ้างว่าเขาสร้างงานตามความรู้สึกที่เป็นอิสระ ไม่เกี่ยวกับสิ่งภายนอก แต่อย่างน้อยที่สุดศิลปินหวังการตอบรับจากสังคม ศิลปะบางชิ้นถูกสร้างอย่างจงใจให้ผลต่อความรู้สึกนึกคิด เช่น หัวเราะเยาะ ดูแคลน ขอมรับขี้ขุย ไม่ว่าจะทางศาสนา หรือแนวความคิดทางการเมือง เรื่องของชนชั้น ชนกลุ่มน้อย หรือมองเห็นสถานการณ์ทางสังคมในมุมมองใหม่ๆ ศิลปะก็สามารถแสดงบทบาทเช่นเดียวกัน ยกย่อง เติบโตจนเฉลิมฉลอง แสดงการต่อต้าน ความโกรธแค้น การเยาะเย้ยถากถางหรือเสียดสี ซึ่งศิลปะสามารถเข้ามามีบทบาทต่อทัศนคติและอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อสังคม

กลุ่มที่ 3 : งานเขียนที่เน้นประวัติศาสตร์สังคมจีนช่วงสงครามรุกรานของญี่ปุ่น

ชาคริต ชุ่มวัฒนะ(2545) เขียนหนังสือเรื่อง **ประวัติศาสตร์สัญจรจีน** กล่าวว่า กองทัพญี่ปุ่นที่เข้ามารุกรานในเขตแผ่นดินใหญ่ของจีน ทำให้คนจีนเกิดความโกรธแค้นเป็นอย่างมากเนื่องจากมีชาวต่างชาติเข้าหาแสวงหาผลประโยชน์เป็นจำนวนมากทำให้เซี่ยงไฮ้กลายเป็นเมืองที่ผู้คนอดอยากหิวโหย ถูกเอารักเอาเปรียบที่เมืองเซี่ยงไฮ้ตั้งแต่ค.ศ.1935.

ทวีป วรดิถ (2538) เขียนหนังสือเรื่อง **ประวัติศาสตร์จีน** กล่าวว่า เมื่อค.ศ.1937 สภาวะในขณะนั้นเป็น “สงครามไม่ประกาศอย่างชนิดพิเศษ” ด้วยการใช้เหตุการณ์เล็กๆที่เกิดขึ้นในเดือนกรกฎาคมที่สะพานหลูโกวฉิวไปจนถึงทางใต้ของปักกิ่ง ญี่ปุ่นก็ส่งกองทหารรุกรานจีนไปทั่วทั้ง

ประเทศโดยไม่มี การประกาศสงครามแต่อย่างใด ผลสำเร็จในเบื้องต้นของญี่ปุ่นก็คือความพินาศย่อยยับของจีน ในเดือนสิงหาคมญี่ปุ่นก็เข้าควบคุมปักกิ่ง เทียนจิน และภาคเหนือของจีนในมองโกเลีย เข้ายึดครองแหลมซานตง ไท่หยวนเมืองหลวงของมณฑลซานซีถูกญี่ปุ่นพิชิตในเดือนพฤศจิกายน แล้วก็หนานจิงเมืองหลวงของสาธารณรัฐอันมีเจียงไคเช็คเป็นประมุขในเดือนธันวาคม แล้วกองทัพญี่ปุ่นส่วนอื่นจึงบุกเข้าทางใต้ยึดกวางโจวได้ในเดือนตุลาคม ความทุกข์ทรมานอันเนื่องมาจากความโหดร้ายทารุณของญี่ปุ่นและความหายนะเพราะความไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาลกั๋วมินตั๋งยังคงยืดเยื้อเรื้อรังต่อไป ครั้นเมื่อหนานจิงถูกญี่ปุ่นพิชิต ทหารญี่ปุ่นก็ประหัตประหารชาวหนานจิงเสียนองเลือดไปทั้งเมือง มีผู้เสียชีวิตถึง 300,000คนเศษ จนความโหดร้ายทารุณของทหารญี่ปุ่นเป็นที่สะเทือนขวัญทั่วโลก และหนังสืออีกเล่มหนึ่งคือ

ประณีต ธาราทิพย์(2553) เขียนหนังสือเรื่อง **กว่าจีนใหม่จะไ้เกิด** กล่าวว่า วันที่ 22 เดือนกันยายน ค.ศ.1937 ภายใต้การเร่งรัดของพรรคคอมมิวนิสต์สำนักข่าวเซนทรัลของพรรคกั๋วมินตั๋งประกาศ “แถลงการณ์ประกาศการร่วมมือระหว่างพรรคกั๋วมินตั๋งกับพรรคคอมมิวนิสต์ของคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน” ในวันเวลาเหล่านั้น พลังอันมืมาที่แฝงเร้นอยู่ของประชาชาติจีนได้ประทุออกมา ผู้คนทั้งหลายใช้แบบวิธีต่าง ๆ นานา โจมตีตัวลงไป ในกระแสคลื่นแห่งการต่อต้านญี่ปุ่น กรรมกร ชาวนา ปัญญาชนและบุคคลที่รักชาติอื่นๆ ก็กระโจนเข้าไปในกระแสคลื่นการต่อสู้การต่อต้านญี่ปุ่น นายทุนอุตสาหกรรมพาณิชยกรรมแห่งชาติช่วยกันซื้อพันธบัตรกู้ชาติอย่างคึกคัก บริจาคสิ่งของให้แนวหน้า และจัดตั้งการโยกย้ายโรงงานร้านค้าเข้าไปในพื้นที่ส่วนในอย่างเอาการเอางาน ชาวจีนโพ้นทะเลก็พากันจัดตั้งองค์การกู้ชาติดำเนินการโฆษณาต่อต้านญี่ปุ่น บริจาคเงินและวัตถุสิ่งของ จัดตั้งเด็กหนุ่มเชื้อสายจีนกลับเข้าร่วม สงครามต่อต้านญี่ปุ่นกลับกลายเป็นสงครามต่อต้านการรุกรานทั้งประชาชาติที่มีขนาดใหญ่โตเป็นประวัติศาสตร์ในประวัติศาสตร์ยุคใกล้ของประเทศจีน ชำรง

ฐานดิ(2544) เขียนหนังสือเรื่อง **สังคมนิยมและวัฒนธรรมจีน** กล่าวถึงญี่ปุ่นที่โจมตีเซียงไฮ้ว่า ญี่ปุ่นได้สังหารทุกคนไม่ว่าเด็ก ผู้หญิง หรือคนแก่และขู่ว่าจะตีเมืองนานกิงเป็นเมืองต่อไป คนจีนที่ถูกคนญี่ปุ่นทำร้ายได้ตอบโต้ ญี่ปุ่นจึงใช้เป็นชนวนบุกโจมตีจีนอย่างขนานใหญ่ คนจีนจึงรวบรวมพลังเข้าต่อสู้ และกองกำลังปฏิวัติได้ส่งคนไปเจรจาให้เจียงไคเช็คร่วมมือกับญี่ปุ่นผู้รุกราน

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยทราบถึงความเป็นมาของการ์ตูนว่า การ์ตูนเป็นงานศิลปะพื้นฐานของการกำเนิดศิลปะแขนงอื่นๆซึ่งภาพวาดบนผนังถ้ำโดยมนุษย์ดึกดำบรรพ์ก็คือการวาดการ์ตูนอย่างหนึ่ง(การ์ตูนมหัศจรรย์แห่งการพัฒนาสมองและการอ่าน,2552:240-241) การ์ตูนเป็นสื่อที่สำคัญอีกชิ้นหนึ่งที่มีบทบาทในชีวิตของมนุษย์สำคัญต่อความเป็นไปของโลกมาก เพราะการ์ตูนไม่ยึดติดกับความสมจริง สามารถสื่อสารได้ง่าย เข้าถึงทุกเพศทุกวัย ด้วยความที่การ์ตูนเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ไม่มีความสมจริงทำให้สามารถพูดในสิ่งที่ละเอียดอ่อนได้ เสียดสีสังคมได้ซึ่งต่างจากสื่ออื่นๆที่ไม่สามารถทำได้อย่างเปิดเผยเหมือนการ์ตูน การ์ตูนสามารถสร้างความรู้สึกตกชบขัน สามารถทะเลาะความตึงเครียดลงได้ (การวาดภาพการ์ตูน,2545:7-11) ศิลปะบางชิ้นถูกสร้างอย่างจงใจให้ผลต่อความรู้สึกนึกคิด เช่น หัวเราะเยาะ ดูแคลน ขอมริบ ยั่วยุ ไม่ว่าจะทางศาสนาหรือแนวความคิดทางการเมือง เรื่องของชนชั้น ชนกลุ่มน้อย หรือมองเห็นสถานการณ์ทางสังคมในมุมมองใหม่ๆ ศิลปะก็สามารถแสดงบทบาทเช่นเดียวกัน ยกย่อง เติบโตจน เฉลิมฉลอง แสดงการต่อต้าน ความ โกรธแค้น การเยาะเย้ยถากถางหรือเสียดสี ซึ่งศิลปะสามารถเข้ามามีบทบาทต่อทัศนคติและอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อสังคม (แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับภาพยนตร์, 2555) การ์ตูนจึงเป็นผลงานชิ้นหนึ่งของศิลปะที่จางเล่อผิง ได้นำมาใช้เพื่อถ่ายทอดภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ ญี่ปุ่นจู่รุกรานจีน จางเล่อผิงได้พูดถึงเหตุการณ์นั้นด้วยความเจ็บปวดในใจจึงตัดสินใจที่จะใช้พู่กันประห้วงและกล่าวโทษต่อความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมที่ไม่สมเหตุสมผล จึงเกิดเป็นการ์ตูนเรื่อง ซานหมาพเนจรขึ้นมา

อนึ่ง การศึกษาเกี่ยวกับภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องซานหมาพเนจร ผู้วิจัยใคร่ที่จะศึกษาประวัติและความเป็นมาของการ์ตูนเรื่องซานหมา วิถีชีวิตสังคมจีนในสมัยต่อต้านสงครามญี่ปุ่นและพฤติกรรมของคนจีนที่ปรากฏผ่านในภาพยนตร์การ์ตูน แนวคิดหลักการของศิลปะเพื่อสังคม และประเด็นเนื้อหาทางสังคมที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอในภาพยนตร์อีกด้วย เพื่อสร้างองค์ความรู้และขยายขอบเขตการศึกษาในส่วนต่างๆให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ซานเหมาในฐานะที่เป็นภาพสะท้อนในช่วงของสังคมจีนสมัยสงครามต่อต้านญี่ปุ่น

ซานเหมาพเนจร (三毛流浪记) เป็นการ์ตูนสะท้อนชีวิตจริงของสังคมเมืองในสมัยสงครามต่อต้านญี่ปุ่น ซานเหมา (หรือเรียกอีกชื่อว่า ซ่าเหมา) ถูกจินตนาการให้เป็นเด็กชายคนหนึ่งที่มีเส้นผมเพียงสามเส้นอยู่บนศีรษะ ระยะเวลาเขียนลงในหนังสือพิมพ์รายวันจนได้รับความนิยมและมีการพิมพ์เป็นหนังสือการ์ตูนรวมเล่ม ต่อมาก็มีคนนำมาสร้างเป็นภาพยนตร์และการ์ตูนแอนิเมชัน ซานเหมาเกิดจากหลังเป็นเขตเช่าพิเศษในเขตเทียนสินและเซี่ยงไฮ้ โดยฝรั่งเศส อังกฤษ โปรตุเกส สเปน อเมริกาถือครองอาณาเขตของจีน โดยประกาศว่า เขตนี้ “คนจีนและหมาห้ามเข้า” ซึ่งสะท้อนภาพการเหยียดหยามกีดกันจากต่างชาติรวมถึงการถูกข่มเหงรังแกจากคนมีเงินและอำนาจในสมัยนั้น นอกจากนี้ภาพของความแตกต่างระหว่างคนจนกับคนรวยยังปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนอีกด้วย ซานเหมาได้ถูกจัดให้เป็นหนังสือที่ขายดีที่สุดในประเทศจีนหลายสมัย

เรื่องย่อ

ซานเหมาเป็นเรื่องราวของเด็กชายที่เป็นตัวละครเอกของเรื่อง ซานเหมา ซานเหมาพเนจรไปทุกหนแห่งเพื่อใฝ่หาชีวิตที่ดีงาม วันหนึ่งเขาหวังจะข้ามไปที่เมืองเล็กๆอีกฝั่งแต่กลับจมน้ำ โชคดีที่ชายประมงผ่านมาช่วยเหลือและอุปถัมภ์เขาไว้ ต่อมาชาวประมงถูกทหารสองฝ่ายที่อยู่คนละฝั่งน้ำยิงตาย ด้วยเหตุที่ล้มเลวจะพายเรือไปรับใครข้ามฟากก่อนทำให้ซานเหมาต้องร่อนเร่ไปอีกครั้ง โชคชะตาพัดพาให้เขามาถึงเมืองเซี่ยงไฮ้เขาเจอแต่คนเลวร้ายใจ ต่อมาเขาได้ช่วยเด็กจมน้ำให้รอดชีวิตพ่อแม่ของเด็กจึงรับอุปถัมภ์เขาไว้แต่แล้วบ้านของครอบครัวนี้ก็ถูกไฟไหม้ ซานเหมาจึงต้องแยกทางออกพเนจรต่อไป เขาได้เป็นเด็กฝึกงานในโรงพิมพ์แต่ก็ถูกไล่ออกเพราะทำของเสียหาย ต่อมาเขาก็ได้ไปอยู่กับนักกายกรรมแต่นักกายกรรมก็เปลี่ยนอาชีพเพราะการทำมาหากินในลักษณะนี้เกิดความผิดเคือง เขาได้ไปอาศัยอยู่กับครอบครัวยากจนของเด็กที่เขาช่วยไว้จากการถูกรังแก ต่อมาเมื่อเขาปกป้องเด็กที่ขโมยอาหารด้วยความหิวเขาเลยถูกตำรวจจับแทน ชีวิตของซานเหมาเร่ร่อนพเนจรไปทั่ว ตลอดการผจญภัยที่ผ่านมาซานเหมาพบเห็นผู้คนหลากหลายที่มีความแตกต่างกันทั้งอาชีพ ฐานะ ความคิด จนถึงช่วงข้าวยากหมากแพงและเป็นช่วงฤดูหนาวอันโหดร้าย ภาพความเหลื่อมล้ำในสังคมยิ่งปรากฏขึ้นอย่างชัด

เหตุการณ์สงครามจีน-ญี่ปุ่น(ค.ศ.1930-1945)ซึ่งเป็นฉากหลังของภาพยนตร์การ์ตูนซานเหมาพเนจร

การ์ตูนเรื่องซานเหมาพเนจรนี้เป็นเรื่องราวในช่วงสงครามจีน-ญี่ปุ่น (抗日战争) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าสงครามประเทศญี่ปุ่นรุกรานประเทศจีน (日本抗中战争) เกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1930- 1945 แต่ระยะเวลาที่มีการต่อสู้กันอย่างจริงจังนั้นอยู่ในช่วงปี ค.ศ. 1937 - 1945 เป็นสงครามที่กองทัพจีนรับมือกับกองทัพญี่ปุ่นอย่างเต็มรูปแบบและถือเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่ 2 อีกด้วยซึ่งการรบครั้งนี้จบลงด้วยความพ่ายแพ้ของกองทัพญี่ปุ่น หลังสงครามโลกครั้งที่ญี่ปุ่นเข้ามารุกรานจีนตั้งแต่ทางตอนใต้ของแนวกำแพงเมืองจีนขึ้นไปทางเหนือ และไปทางชายฝั่งทะเล การต่อต้านญี่ปุ่นในจีนทวีความรุนแรงขึ้นในปี 1937 ญี่ปุ่นได้ทุ่มกำลังทั้งหมดในการโจมตีประเทศจีนอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการโจมตีเมืองเซี่ยงไฮ้ซึ่งเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจสำคัญของจีน แต่เจียงไคเช็คและก๊กมินตั๋งผู้ซึ่งดูแลประเทศจีนอยู่ก็ไม่ได้อ่อนแอ ทำให้การยึดครองเซี่ยงไฮ้ของญี่ปุ่นดำเนินไปด้วยความยากลำบากและต้องรบกันอย่างดุเดือดรุนแรงทำให้เกิดความเสียหายเป็นจำนวนมากทั้งสองฝ่าย จนต้นเดือนพฤศจิกายน ปี 1937 ญี่ปุ่นยึดครองเซี่ยงไฮ้ได้พร้อมกับความเสียหายของกองทหารเป็นจำนวนมาก หลังจากนั้นกองทัพญี่ปุ่นก็รุกหน้าไปที่เมืองนานกิงและสามารถยึดครองเมืองนานกิงเป็นผลสำเร็จเนื่องจากถังเซงจื่อ (唐生智) แม่ทัพใหญ่ประจำเมืองนานกิงหลบหนีหน้าที่ ทำให้กองทัพญี่ปุ่นสามารถเข้ายึดครองเมืองแห่งนี้ได้อย่างราบรื่นภายในเวลาเพียง 4 วัน หลังจากนั้นเกิดเหตุการณ์สังหารหมู่ที่เมืองนานกิงขึ้นภายในระยะเวลาไม่กี่เดือน

เหตุการณ์สังหารหมู่ที่นานกิงถือเป็นเหตุการณ์ที่ญี่ปุ่นใช้ตอบโต้การต่อต้านของประชาชนชาวจีน ซึ่งชาวจีนที่รับเคราะห์ในครั้งนั้นมีมากกว่า 3 แสนคน ทหารญี่ปุ่นทำการทารุณกับชาวนานกิงเกินกว่าที่มนุษย์จะเข้าใจได้เช่น สั่งทั้งเป็น โดยจะขุดหลุม และฝังเชลยให้โผล่ขึ้นมาแค่เพียงหน้าอกหรือแค่คอเพื่อจะได้รับทุกขุทรมานต่างอีกหลายอย่าง เช่น ฉีกเป็นชิ้นๆ ทหารญี่ปุ่นคว้านตับไตใส่พุงตัดหัวหรือสับเหยื่อเป็นชิ้นๆแล้วโยนให้สุนัขกิน ตอกเชลยไว้กับแผ่นไม้แล้วให้รถถังแล่นทับ ใช้เป็นที่ซ้อมเสียบดาบปลายปืน คิวักลูกตา หั่นจมูกและใบหูก่อนเผาทั้งเป็น ยึดอาคารที่ทำการรัฐบาล ธนาคารและโรงเก็บสินค้า ยิงผู้คนตามท้องถนนอย่างไม่เลือกหน้า โดยใช้ทั้งปืนพก ปืนกล ปืนเล็กยาว ยิงเข้าไปในฝูงคนที่มีทั้งทหารที่บาดเจ็บ หลุมขร่า และเด็กๆ โดยทหารญี่ปุ่นฆ่าพลเรือนทุกมุมเมือง ไม่ว่าจะตามตรอกเล็กๆ หรือถนนสายใหญ่ ในสนามเพลาะ หรือแม้แต่ในอาคารที่ทำ

การรัฐบาล นอกจากนั้นหญิงมีชาวจีนถูกข่มขืนเป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า 20,000 คน ไม่ว่าจะเป็หญิงสาว คนท้อง หรือคนแก่ ทหารญี่ปุ่นข่มขืนชนิดไม่เลือกหน้าไล่ตั้งแต่ชานา เด็กนักเรียน ครู พนักงานระดับบริหาร คนงาน อาจารย์มหาวิทยาลัย หรือแม่กระทั่งแม่ชี ต่างก็เลี้ยงไม่พ้นการถูกข่มขืนทั้งสิ้น จากนั้นก็ยกพลเข้ายึดครองดินแดนต่างๆของประเทศจีน

ต่อมาในปี 1945 หลังจากสหรัฐอเมริกาทิ้งระเบิดที่เมืองฮิโรชิมาและเมืองนางาซากิแล้ว ญี่ปุ่นจึงประกาศยอมจำนนในสงครามอย่างเป็นทางการแม้ว่าสงครามได้จบลงไปแล้วด้วยความพ่ายแพ้ของจักรวรรดิญี่ปุ่น จากการกระทำสังหารหมู่ชาวจีนในนานกิงนั้นทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีน-ญี่ปุ่นตกต่ำอย่างถาวรที่ไม่อาจฟื้นฟูขึ้นมาได้เลย เพราะชาวจีนได้โกรธแค้นญี่ปุ่นเป็นอย่างมาก จึงได้ทำการต่อต้านญี่ปุ่นตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้ญี่ปุ่นจะเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ และรักสันติสุขก็ตามหรือแม้แต่นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นหรือจักรพรรดิญี่ปุ่นมากล่าวขอโทษด้วยตนเองก็ไม่อาจทำให้ชาวจีนยกโทษเลยในเนื้อหาหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นก็ยังทำการบิดเบือนข้อมูลที่เท็จจริงด้วยการข้ามกระทำอันโหดร้ายในนานกิงและบอกว่า เพียงแค่ยึดนานกิงเท่านั้น ทำให้ชาวจีนไม่พอใจและไม่ไว้ใจต่อญี่ปุ่นมาก ผลพวงจากสงครามทำให้เศรษฐกิจจีนอยู่ในสภาวะขำแย่ ขาดแคลนเงินคงคลังเนื่องกานำไปใช้จ่ายในสงครามทั้งกับประเทศผู้รุกรานและความขัดแย้งภายใน มีปัญหาเงินเฟ้อเกิดขึ้นอย่างรุนแรง ความอดอยาก การไร้ที่อยู่อาศัย ภัยพิบัติต่างๆในพื้นที่ต่างๆของประเทศ

ซึ่งจุดเริ่มต้นของงานศิลปะการ์ตูนแอนิเมชันเรื่องซานหมาพเนจรนี้ เกิดขึ้นเนื่องจากคืนวันหนึ่งในเซี่ยงไฮ้เมื่อต้นปี 1947 ลมหนาวพัดแรงและหิมะก็ตกหนัก อากาศหนาวจัดจนน้ำกลายเป็นน้ำแข็ง ขณะที่จางเล่อผิงเดินทางจากที่ทำงานกำลังจะกลับบ้านก็ไปพบเด็กจรจัด 3 คนอยู่ที่ปากตรอกแห่งหนึ่ง เด็ก 3 คนนอนกอดกันกลมอยู่หน้ากองไฟกองหนึ่งและต่างพูดแต่คำว่า "หนาวเหลือเกิน! หนาวเหลือเกิน!" คุณจางเล่อผิงยื่นดูเด็ก 3 คนด้วยความสนใจอยู่เป็นเวลานาน แต่ในขณะนั้นคุณจางเล่อผิงเองก็ยากจนสุดวิสัยที่จะช่วยพวกเขาได้ เมื่อเขากลับถึงบ้านก็นอนไม่หลับทั้งคืนในใจเป็นกังวลคิดถึงแต่เด็ก 3 คนนั้นที่เขาได้เจอ ไม่รู้พวกเขาจะเป็นอย่างไรไปในคืนที่อากาศหนาวจนน้ำกลายเป็นน้ำแข็งเช่นนี้ รุ่งเช้าคุณจางเล่อผิงไปทำงานเดินผ่านตรอกนี้ไปปรากฏว่าเด็ก 3 คน หนาวตายไป 2 คนในคืนนั้นเอง!

จางเล่อผิงพูดถึงเรื่องนี้ในภายหลังด้วยความเจ็บปวดในใจว่า "ผมคิดว่าเด็กที่หนาวตายคงจะต้องมีเป็นเรือนหมื่นเรือนแสน ในเมื่อผมเป็นนักวาดการ์ตูนผมจึงตัดสินใจที่จะใช้พู่กันของผมประท้วงและกล่าวโทษอย่างรุนแรงต่อสังคมที่ไม่สมเหตุสมผล" จากนั้นจางเล่อผิงจึงได้เริ่มสร้าง "ซานเหมมาพเนจร" ขึ้นมา

ประวัติผู้แต่งการ์ตูนเรื่อง ซานเหมมาพเนจร

(張樂平, 张乐平) Zhang Leping จางเล่อผิงนักเขียนการ์ตูนท่านนี้เป็นชาวจีนแผ่นดินใหญ่ (1910-1992) มณฑลเจ้อเจียง เกิดเมื่อ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2453 และเสียชีวิตเมื่อ 27 กันยายน พ.ศ.2535

ในปี 1932 เกิดเหตุการณ์ต่างๆขึ้นมากมายในประเทศจีน จึงมีกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่มีความต้องการใช้ทักษะด้านศิลปะในการเปลี่ยนแปลงประเทศ

1934 จางเล่อผิงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของทีมการ์ตูน โฆษณาชวนเชื่อในการต่อต้านญี่ปุ่น

1935 จางเล่อผิงได้สร้างตัวละครซานเหมมาขึ้นมา เป้าหมายแรกที่สำคัญคือการชี้ให้เห็นถึงผลกระทบผ่านสงครามที่เกิดขึ้นระหว่างจีนกับญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กกำพร้า เขาต้องการที่จะแสดงความกังวลของเขาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กกำพร้าที่อยู่ข้างถนน ซานเหมมาจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของเด็กเหล่านั้น

จางเล่อผิงเป็นผู้เขียนภาพของซานเหมมารุ่นอิทธิพลของผู้อ่านที่รู้จักกันในฐานะ "พ่อของซานเหมมา" ซึ่งเขาเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงทั้งในและต่างประเทศ ภาพวาดของเขาสะท้อนภาพวาดสีน้ำ, ตัดกระดาษ, ภาพวาดจีนและเพื่อให้ถึงมาตรฐานที่สูงมาก ตัวอย่างเช่นภาพวาดของเขาในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาตินั้นก็ได้รับรางวัลรางวัลชนะเลิศมาครอบครอง

เมื่อเล่อผิงเติบโตขึ้นมามีฝีมือในทางศิลปะและการวาดการ์ตูนในยุคนั้น สิ่งที่ถูกคามประเทศจีนมีอยู่ 3 เรื่องใหญ่คือ

- 1.สงครามกับญี่ปุ่น
- 2.ฝรั่งล่าอาณานิคม
- 3.เงินเฟ้อ

นครเข็ญไธ้จะเป็นที่ชัดเจนที่สุด ชาวต่างชาติรุกเข้ามาแสวงประโยชน์มีคนจีนบางกลุ่มร่วมมือกับต่างชาติแสวงประโยชน์จากคนชาติเดียวกัน จางเล่อผิงที่เกิดมาในครอบครัวที่ยากจนหนังสือก็ไม่ได้เรียนแต่พอมีฝีมือทางวาดรูปก็คิดจะใช้ให้เกิดประโยชน์จึงเกิดการ์ตูนเรื่อง ซานหมาพนเนจรขึ้นมา

บทวิเคราะห์เนื้อหาและประเด็นทางสังคม

1. ผลกระทบอันเกิดจากการถูกญี่ปุ่นยึดครอง

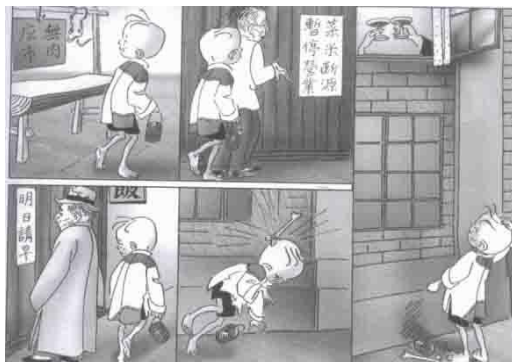
1.1. การกดขี่ข่มเหง การถูกเหยียดหยาม

ภาพที่1 ความโหดเหี้ยมของคนญี่ปุ่น

ที่มา : หนังสือการ์ตูนเพื่อชีวิต ซานหมาพนเนจร

เป็นเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในหนังสือการ์ตูน เป็นฉากที่ซานหมาแอบเห็นทหารต่างชาติผู้รุกราน กำลังเอาปืนจ่อพ่อค้าชาวจีนคนหนึ่ง พ่อค้าคนนั้นร้องขอชีวิตพร้อมมอบนาฬิกาข้อมือให้กับทหารต่างชาติเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน แต่เขากลับถูกยิงตาย แล้วเอานาฬิกาเรือนนั้นไปด้วย แสดงถึงการกดขี่ข่มเหงที่ร้ายแรงมาก ทหารญี่ปุ่นไม่สนใจหรือไม่ฟังใครทั้งนั้นชีวิตและความตายของคนถือเป็นแค่ของเล่นของพวกเขาเท่านั้น

ภาพที่ 2 ไร้ซึ่งความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

ที่มา : หนังสือการ์ตูนเพื่อชีวิต ชนเหมาพเนจร

เป็นฉากที่ปรากฏอยู่ในหนังสือการ์ตูน เป็นฉากที่ซานเหมาเดินทางไปซื้อของที่ตลาดแต่กลับไม่มีเนื้อขาย ผักและข้าวสารก็ขาดตลาด มีเงินก็หาซื้อไม่ได้ ซานเหมาจึงคิดในใจว่านี่มันยุคอะไรกันหนอ ซานเหมาถือถังเปล่าเล็กๆเที่ยวหาเศษอาหารตามถนน ทันใดนั้นมีกระดุกท่อนโตตกลงมาถูกศีรษะของซานเหมาอย่างแรง พอหงนหน้าขึ้นไปดูจึงได้รู้ว่าแท้จริงแล้วเป็นฝีมือพวกเศรษฐีต่างชาติที่กักตุนสินค้าไว้ไม่ยอมปล่อยสินค้าสู่ท้องตลาด กำลังชนแก้วกันอย่างมีความสุขโดยที่พวกเขาไม่เคียดแค้นและไม่สนใจเลยว่าจะมีใครเคียดแค้นเลยสักนิด

2. สภาพความเสื่อมโทรมและแร้นแค้นในช่วงสงคราม

2.1. ผลจากสงคราม

ผู้แต่งต้องการเน้นการสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของเด็กกำพร้า โดยตัวละครหลักซานเหมา นี้อาศัยอยู่ในช่วงสงครามจีนญี่ปุ่น ช่วงลัทธิล่าอาณานิคมและอัตราเงินเฟ้อนำภายใต้สภาพแวดล้อมของความทุกข์ยากความยากจน เขาต้องกลายเป็นเด็กกำพร้าไม่มีพ่อแม่ เนื่องจากเขาเสียพ่อแม่ไปเมื่อครั้งเกิดสงคราม ซานเหมาพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองอยู่รอดในสังคมที่ซานเหมาเองต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่มีพ่อแม่ ไม่มีญาติพี่น้อง

เป็นการบอกเล่าเรื่องราวที่ขมขื่นของเด็กกำพร้าซานเหมา ไม่มีบ้าน ไม่มีครอบครัว นอนตามข้างถนน เขาทำงานทุกอย่างที่สุจริตเพื่อให้ตัวเองอยู่รอด เช่น เก็บมวนบุหรี่ที่ตกอยู่ตามพื้น เป็นช่างขัดรองเท้า รับจ้างทำงานบ้าน ดันสามล้อเพื่อแลกเงิน ขายหนังสือพิมพ์เป็นต้น งานทั้งหมดที่ซานเหมาทำเพียงแค่เขาต้องการเงินมาซื้อข้าวกินให้ร่างกายอยู่ได้วันต่อวันเพียงเท่านั้น

ภาพที่ 3 ซานหมาทำงานเก็บเศษบุหรี่

ที่มา : Tam Mao Phieu Luu Ky Tap 01(**三毛流浪记**). [mp4]

ซานหมาถือถังน้ำใบกับไม้เขี่ยบุหรี่ เดินไปตามท้องถนนเพื่อไล่เก็บเศษบุหรี่ที่มีคนสูบแล้วทิ้งไว้บนท้องถนนเพื่อแลกกับเงินเพียงเล็กน้อย ถึงแม้จะเป็นงานที่ได้รับเงินเพียงเล็กน้อย แต่ซานหมาก็ภูมิใจเพราะถือว่าเป็นงานที่สุจริต และคนที่ไม่ได้รับการศึกษาอย่างซานหมาก็ไม่สามารถไปทำงานที่ต้องใช้ทักษะอะไรแบบนั้นได้

ภาพที่ 4 ซานหมาทำงานในโรงพิมพ์

ที่มา : Tam Mao Phieu Luu Ky Tap 01(**三毛流浪记**). [mp4]

ซานหมาเดินผ่านโรงพิมพ์แห่งหนึ่ง เห็นเขาประกาศรับสมัครเด็กฝึกงาน ซานหมาเดินเข้าไปหาเจ้าแก่ แต่เจ้าแก่คิดว่าซานหมาตัวเล็กและผอมจึงลังเลที่จะรับไว้ทำงาน ซานหมารีบพูดว่า “อย่าเห็นว่าผมตัวเล็กนะอะไรผมก็ทำได้” เจ้าแก่พาซานหมาไปหาเจ้าแก่หญิงตามแต่จะเรียกใช้ ซานหมาถูกเรียกใช้งานทันที ติดไฟ เลี้ยงเด็ก ซักเสื้อผ้า กวาดบ้าน เทกระโถน ทำงานทุกอย่างใน

บ้านซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่น่ากลัวสำหรับเด็กตัวเล็กๆอย่างซานเหมมา แต่ซานเหมมากลับไม่บ่นสักคำเพราะ
 อยู่ที่นี่มีอาหารกิน มีที่หลับนอน ดีกว่าต้องพเนจรร้อนรุ่มไปทั่วโดยไม่มีหลักแหล่ง

ภาพที่ 5 ซานเหมมาทำงานรับจ้างขัดรองเท้า

ที่มา : Tam Mao Phieu Luu Ky Tap 02(**三毛流浪记**). [mp4]

ซานเหมมาเห็นว่าการทำงานรับจ้างขัดรองเท้าข้างถนนเป็นอีกอาชีพที่หาเงินได้และก็เป็นอาชีพยอด
 ฮิตของคนเร่ร่อนแถวนี้อีกด้วย ซานเหมมาเรียนรู้วิธีขัดรองเท้าจนเกิดความชำนาญ โดยใช้เวลาอัน
 สั้นก็ขัดรองเท้าเป็นมันวาวลูกค้าต่างพอใจเป็นอย่างมากทำให้กิจการของซานเหมมาดีวันดีคืน
 ซานเหมมาสามารถชักชวนข้าราชการชั้นผู้ใหญ่คนหนึ่งให้นั่งลงได้ ซึ่งซานเหมมาบอกว่าขัดรองเท้า 1
 พันหยวนครับท่าน ข้าราชการท่านนั้นไม่ลังเลใจแม้แต่น้อย แถมยังรีบควักเงินจ่ายให้ก่อนเลยทำเอา
 ซานเหมมาดีใจมาก แต่พอข้าราชการพับขาางเกงขึ้นเท่านั้น ซานเหมมาถึงกับตาค้างเพราะมันคือ
 รองเท้าบูท กว่าที่จะขัดเสร็จหมดขาขัดไป 1 กล่อง เงินก็ไปรับของเขามาแล้วช่างไม่คุ้มค่าเอาเสียเลย

ภาพที่ 6 ซานเหมาทำงานรับจ้างเงินสามลื้อ

ที่มา : Tam Mao Phieu Luu Ky Tap 14(三毛流浪记). [mp4]

อีกหนึ่งอาชีพของซานเหมาคือการเงินสามลื้อขึ้นเนินจากอีกฝั่งไปยังอีกฝั่งหนึ่ง สะพานซึ่งมีความสูงชันเป็นอย่างมากลำพังคนป็นคนเดียวต่อคนซ้อน2คนป็นขึ้นไม่ไหวแน่ๆ ซานเหมาจึงช่วยคนรถขึ้นสะพานเพื่อขอแลกกับเศษเงินเป็นค่าตอบแทนจนเหงื่อท่วมตัว ด้วยความที่ซานเหมาเป็นเด็กตัวเล็กร่างกายชุ่มพอมทำให้เขาต้องออกแรงเป็นจำนวนมาก ทั้งหนักทั้งเหนื่อย พอถึงกลางสะพานได้ยื่นมือเพื่อขอค่าเหนื่อยจากเจ้าแก่ที่นั่งอยู่บนรถแต่เจ้าแก่ไม่ยอมให้ ซานเหมาจ้บรถคันนั้นแน่นและวิ่งตามรถลากแต่ได้

2.1. การขาดแคลนทรัพยากร ไม่มีอาหาร ไม่มีที่อยู่อาศัย

ภาพที่ 7 ค่าของเมล็ดข้าว

ที่มา : Tam Mao Phieu Luu Ky Tap 18(三毛流浪记). [mp4]

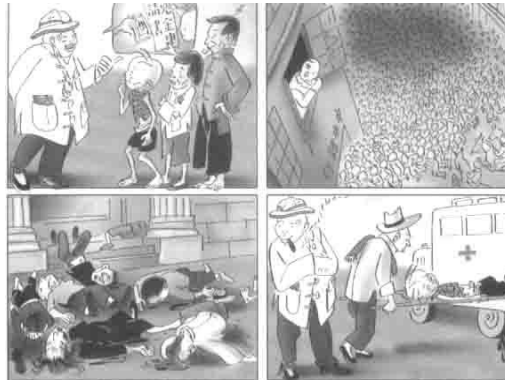
คุณแม่ใช้ให้ซานเหมาไปซื้อข้าวสาร พอไปถึงที่ร้านข้าวสารมันขึ้นราคา เงินมาสองแสน หยวนไม่พอซื้อข้าวสาร เขาขายลิตระสามแสนหยวน จึงรีบวิ่งกลับบ้านไปขอเงินมาเพิ่ม กลับมาอีกที ข้าวมันขึ้นราคาอีกแล้วเป็นสี่แสนหยวน ซึ่งเป็นช่วงที่เขาเรียกกันว่ายุคข้าวยากหมากแพง ขึ้นราคาวันละ สอง สามรอบเลย เงินไม่พอ จึงซื้อข้าวสารได้ไม่ถึงหนึ่งลิตระ ซานเหมาเดินกลับบ้านด้วยความไม่สบายใจ ข้าวหนึ่งเมล็ดหล่นจากถุงข้าวสาร ซานเหมาจึงคลานหาเมล็ดข้าวสารที่ตกหล่นนั้น โดยที่คนอื่นที่จ้องมองอยู่เข้าใจผิดว่าซานเหมากำลังหาของมีค่าที่ทำหล่นหาย จึงช่วยซานเหมาหาเป็นการใหญ่ ซานเหมาเจอก่อนจึงร้องออกมาด้วยความดีใจว่า “ หาเจอแล้ว” ทุกคนต่างมองดูว่าของสิ่งนั้นเป็นอะไร ที่แท้คือข้าวสารเมล็ดเดียว แม้จะเป็นเพียงข้าวสารเมล็ดเดียวก็มีคุณค่ากับซานเหมามากในฐานะคนจนคนหนึ่ง

ภาพที่ 8 โจรผู้ร้ายเก๋ลอนเมือง

ที่มา : Tam Mao Phieu Luu Ky Tap 10(三毛流浪记). [mp4]

ในช่วงที่เศรษฐกิจย่ำแย่ ทำให้เกิดปัญหาโจรผู้ร้ายชุกชุม โจรผู้ร้ายปล้นทรัพย์สินของผู้อื่น ในตอนนี้เป็นตอนที่ซานเหมาออกมาอ่านหนังสือที่ไฟข้างทางถนนแล้วเห็นเหตุการณ์โจรกำลังจับปล้นคุณลุงคนหนึ่งอยู่ โจรทั้งสองคนขู่ว่าเอาเงินจากคุณลุงคนนั้น ในมือก็ถือมีดไว้หนึ่งด้าม เพื่อให้คุณลุงยอมจำนน แต่คุณลุงไม่มีเงินให้ก็เพราะเป็นคนจนเหมือนกันแต่โจรก็ไม่ละความพยายามไม่ได้เงินก็ขอให้เสื้อผ้ายกยัดดี โจรทั้งสองให้คุณลุงถอดเสื้อผ้าออกให้หมดแล้วเขาก็หยิบเสื้อผ้าที่คุณลุงถอดเอาไว้วิ่งหนีหายไป ท่ามกลางสภาพความปั่นป่วนวุ่นวายและสับสนนี้ทำให้มีโอกาสที่จะสร้างเนื้อสร้างตัวได้อย่างรวดเร็วสำหรับคนที่มองเห็นช่องทางและมีความสามารถที่จะฉวยโอกาสได้ทัน เพราะเศรษฐกิจทั้งใต้ดินบนดินเคลื่อนไหวก็ยังมีเงินถูกกฎหมายและผิด

ภาพที่ 9 เรื่องของเขาไม่ใช่เรื่องของเรา

ที่มา : หนังสือการ์ตูนเพื่อชีวิต ชันหมาพเนจร

เป็นฉากที่ปรากฏอยู่ในหนังสือการ์ตูน เป็นฉากที่ผู้คนต่างแห่กันเอาเงินมาแลกทองมาเก็บไว้ หัวหน้ากลุ่มอิทธิพล กำลังว่าจ้างให้คนไปเข้าแถวเอาใบจองเป็นตั้งๆ มารอกแลกทองคำ ชานหมาาก็ไปรับจ้างกับเขาเหมือนกัน เกิดการเบียดเสียดแย่งใบจองทำให้มีคนบาดเจ็บ ชานหมาเองต้องถูกห้ามส่งโรงพยาบาล แต่หัวหน้ากลุ่มอิทธิพลไม่ได้ให้ความสนใจชานหมาเลยแม้แต่น้อย

2.2. ขาดการเหลียวแลจากหน่วยงานของรัฐ

ภาพที่ 10 เด็กกำพร้าที่รัฐบาลละเลย

ที่มา : หนังสือการ์ตูนเพื่อชีวิต ชันหมาพเนจร

เป็นฉากที่ปรากฏในหนังสือการ์ตูน เป็นฉากที่ซานหมาเดิน ไปถึงสถานสงเคราะห์เด็กกำพร้าแห่งหนึ่ง พอพบกับหัวหน้าสถานสงเคราะห์ซานหมาจึงขอร้องให้หัวหน้ารับตนไว้สักคน คิดไม่ถึงเลยว่า ศาสด์ตัดสินใจที่คืนสถานสงเคราะห์แห่งนี้ให้กับผู้อื่นไปแล้ว สถานที่แห่งนี้ต้องถูกปิดลง เด็กกำพร้าจำนวนมากกำลังประสบปัญหา จึงไม่สามารถรับซานหมาได้

ภาพที่ 11-12 ที่อยู่อาศัยของคนจน

ที่มา : Tam Mao Phieu Luu Ky Tap 3(三毛流浪记). [mp4]

ที่อยู่อาศัยของชาวจีนนั้นขึ้นอยู่กับฐานะทางสังคมในแต่ละคน บริเวณบ้านมีพื้นที่มากหรือน้อยนั้นแสดงให้เห็นถึงสถานะทางชนชั้นและสถานะทางการเงินที่แตกต่างกันออกไป

ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ที่ปรากฏในการ์ตูนเรื่องนี้ส่วนใหญ่จะให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนแออัด หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า สลัม

ภาพที่ 13-15 ที่นอนของคนไร้บ้าน

ที่มา : Tam Mao Phieu Luu Ky Tap 01,03 (三毛流浪记). [mp4]

เด็กกำพร้าเด็กเร่ร่อนไม่มีบ้านเป็นของตัวเองในตอนที่ 1 ของการ์ตูนจะเห็นว่าซานเหมานอนอยู่ข้างถนนไม่มีบ้านเช่นกันดังนั้นในฤดูหนาวก็จะมุดตัวอยู่ตามกองหนังสือพิมพ์ข้าง ป้ายคำขวัญหรือถูกระสอบข้างเพื่อให้ร่างกายอบอุ่นในวันที่อากาศเหน็บหนาวหรือในตอนที่ 3 ที่นักข่าวไปตามหาซานเหมามาในหมู่บ้านสลัมแห่งหนึ่งในการ์ตูนแสดงให้เห็นถึงสภาพบ้านที่เก่าและทรุดโทรมเป็นซากปรักหักพัง มีคนเร่ร่อนอาศัยอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากอาศัยกันอย่างแออัด ไม่มีที่นอนนุ่มๆมีเพียงแค่กองฟางเท่านั้น จะสังเกตเห็นว่าพวกเขาเหล่านั้นไม่มีแม้กระทั่งเสื้อผ้าห่อหุ้มร่างกายเพื่อให้ความอบอุ่น ถึงมีก็มีเพียงแค่รอยขึ้นเพียงเท่านั้นและในตอนนี้ยังแสดงให้เห็นอีกว่าที่พวกเขาอยู่อาศัยนี้เป็นสถานที่

2.3. การเอาเปรียบของคนจีนด้วยกัน

ภาพที่ 16 ชายเด็ก

ที่มา : Tam Mao Phieu Luu Ky Tap 01(**三毛流浪记**). [mp4]

ตอนนี้เป็นตอนที่พ่อเลี้ยงของเด็กสาวคนหนึ่งซึ่งเป็นเด็กกำพร้าที่ตนได้เจอตามข้างถนนและรับเลี้ยงไว้ เข้ากำลังจะพาเด็กสาวคนนี้ไปขายให้เป็นคนรับใช้แต่เด็กสาวไม่ยอมจึงร้องเรียกให้คนช่วย ซานเหมามาผ่านมาเห็นเหตุการณ์พอดีจึงได้ช่วยเด็กสาวคนนั้นไว้ได้ ในตอนนี้แสดงให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ ทำทุกอย่างทุกวิถีทางเพื่อที่จะทำให้ตนเองอยู่รอดโดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น ซึ่งเป็นผลพวงมาจากยุคนี้เป็นยุคที่เศรษฐกิจฝืดเคือง ทำให้เกิดความยากจนเหตุการณ์ในลักษณะนี้จึงเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ในสมัยก่อนประเทศจีนถ้าครอบครัวไหน

ยากจนเลี้ยงลูกไม่ได้ก็มีแต่จะอดตายทั้งบ้าน ทางรอดทางเดียวที่พวกเขาจะทำคือนำลูกออกเร่ขายให้ไปอยู่กับคนอื่น เพื่อลูกจะได้มีอาหารกิน

ภาพที่ 17 ความเห็นแก่ตัวของช่างรับปะยาง

ที่มา : Tam Mao Phieu Luu Ky Tap 02(**三毛流浪记**). [mp4]

เป็นตอนที่ซานเหม้าออกมาทำงานรับจ้างชั่วคราวทำให้กับผู้คนที่ด้านผ่านไปผ่านมาตามข้างถนนและมีชายมีอายุอีกคนหนึ่งทำอาชีพรับปะยางรถตั้งอยู่ข้างๆซานเหม้า เข้าได้ชักชวนให้ซานเหม้าร่วมมือกับตนเอาตะปูไปโรยไว้บนถนนเพื่อถ้าหากมีรถผ่านมาเหยียบตะปูแล้วรถยางรั่วก็จะได้มาซ่อมที่ร้านของตนเองและซานเหม้าก็จะได้ผลพลอยได้ด้วยที่ว่าจะได้มีคนมาจ้างซ่อมทำขณะที่รอเปลี่ยนยางรถ แต่ซานเหม้าไม่ยอมทำตาม เมื่อมีรถเหยียบตะปูและร้านที่ใกล้ที่สุดคือร้านของชายผู้นั้นเขาก็มีอุบายเรียกค่าซ่อมเพิ่มสูงขึ้นถึงไม่ยอมจ่ายแต่ก็ต้องจำใจ เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นถึงความเห็นแก่ตัวได้อย่างชัดเจน ตัวเองได้ผลประโยชน์บนความทุกข์ของผู้อื่น

ภาพที่ 18 โจรผู้ร้ายเกลื่อนเมือง

ที่มา : Tam Mao Phieu Luu Ky Tap 10(**三毛流浪记**). [mp4]

ในช่วงที่เศรษฐกิจแย่แย่ทำให้เกิดปัญหาโจรสู้ร้ายชุกชุม โจรสู้ร้ายปล้นทรัพย์สินของผู้อื่น ในตอนนี้เป็นตอนที่ซานเหมาออกมาอ่านหนังสือที่ไฟข้างทางถนนแล้วเห็นเหตุการณ์โจรกำลังจี้ปล้นคุณลุงคนหนึ่งอยู่ โจรทั้งสองคนขู่ว่าเงินจากคุณลุงคนนั้น ในมือก็ถือมีดไว้หนึ่งด้าม เพื่อให้คุณลุงยอมจำนน แต่คุณลุงไม่มีเงินให้ก็เพราะเป็นคนจนเหมือนกันแต่โจรก็ไม่ละความพยายามไม่ได้เงินก็ขอให้ได้เสื้อผ้าก็ยังดี โจรทั้งสองให้คุณลุงถอดเสื้อผ้าออกให้หมดแล้วเขาก็หยิบเสื้อผ้าที่คุณลุงถอดเอาไว้วิ่งหนีหายไป ท่ามกลางสภาพความปั่นป่วนวุ่นวายและสับสนนี้ทำให้มีโอกาสที่จะสร้างเนื้อสร้างตัวได้อย่างรวดเร็วสำหรับคนที่มองเห็นช่องทางและมีความสามารถที่จะฉวยโอกาสได้ทัน เพราะเศรษฐกิจทั้งใต้ดินบนดินเคลื่อนไหวคึกคักมีเงินถูกกฎหมายและผิดกฎหมายหมุนเวียนมากมายมหาศาล จึงเกิดมีกลุ่มแก๊งค์นักเลงอันธพาลทั้งท้องถิ่นและข้ามชาติขึ้นมามากมาย เป็นเรื่องปกติที่มีการฆ่ากันตายมากมายหลายศพทุกวันในเชียงใหม่

2.4. สัญชาตญาณในการเอาตัวรอด

ภาพที่ 19 ชายคน

ที่มา : หนังสือการ์ตูนเพื่อชีวิต ชันเหมาพเนจร

เป็นฉากที่ปรากฏในหนังสือการ์ตูน เป็นฉากที่ความหิวโหยทำให้ซานเหมาต้องดิ้นรนต้องปากกัดตีนถีบฝ่าหาสิ่งที่ดีให้กับชีวิต ทำงานโดยไม่เกี่ยงว่างานนั้นจะเป็นงานอะไร และคนจนไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรหลานได้ทำให้จำใจต้องขายลูก(เรื่องจริงในสมัยก่อน) ซานเหมาเห็นเด็กสองคนนั่งอยู่ในเข่งกำลังถูกประกาศขายเด็กชายห้าหมื่นหยวน เด็กหญิงขายเจ็ดหมื่นหยวน (ซึ่ง 7หมื่นหยวนสมัยก่อนซื้อข้าวสารได้ไม่กี่ชั่ง) ซานเหมาจึงเกิดความคิดว่าหากใครมาซื้อคนบ้าง เขาก็คงเอาเราไปเลี้ยงแล้วเราจะมีข้าวกิน จึงได้เขียนแผ่นป้ายแขวนที่คอว่า “ตัวผมขายหนึ่งหมื่นหยวน”

(สมัยก่อนถ้ายากจนเลี้ยงลูกไม่ได้ก็มีแต่จะอดตายทั้งบ้าน ทางรอด คือนำลูกออกเร่ขายให้ไปอยู่กับคนอื่น เพื่อลูกจะได้มีอาหารกิน)

3. ประเด็นเนื้อหาทางสังคมที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอในภาพยนตร์การ์ตูน

การ์ตูนก็เป็นภาพยนตร์ประเภทหนึ่ง ภาพยนตร์ก็เป็นศิลปะประเภทหนึ่ง ศิลปะก็เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ศิลปินก็มีหน้าที่อยู่ 2 อย่าง คือ ศิลปินที่ทำงานศิลปะเพื่อความสวยงาม สนุกสนาน บันเทิงรื่นเริงใจ และสร้างงานตามจิตสำนึกทางสังคม เพื่อที่จะเป็นอุดมการณ์ทางสังคมสร้างบริบทบางอย่างให้สังคมดีขึ้น จางเล่อฝิงก็เป็นศิลปินที่เป็นนักเขียนประเภทนี้ คือ ในแง่หนึ่งเขาเขียนเสียดสี เยาะเย้ยถากถาง บันทึกรื่องราวต่างๆที่เขาได้ประสบเพื่อให้อ่านได้รับรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นและใครได้ทำอะไรไม่ดีไว้ แต่ในอีกแง่หนึ่งเขาก็ได้ปลุกจิตสำนึกที่ดิ่งงมไว้ในตัวละครผ่านงานศิลปะของเขาให้คนรุ่นหลังได้รับรู้และเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ ได้เห็นข้อคิด ข้อดี และปลูกฝังสิ่งที่ดิ่งงมเข้าไปในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องนี้

การ์ตูนเป็นสื่อที่แพร่หลายและเข้าถึงมวลชนได้ง่าย เข้าสู่การเรียนรู้ได้ง่ายในขณะเดียวกันก็สามารถเล็ดลอดฝ่าด่านเซนเซอร์ได้ง่ายเช่นเดียวกัน ด้วยความที่การ์ตูนเป็นอะไรที่ไม่ใช่ของจริง ข้อดีบางอย่างของการ์ตูนคือความไม่เป็นจริงของการ์ตูนทำให้คนไม่ถือสาซึ่งแตกต่างจากภาพยนตร์ เพราะความไม่จริงของการ์ตูนทำให้สิ่งที่ถูกกล่าวถูกพูดออกมามันถูกมองเป็นสิ่งล้อเล่นเสียดมากกว่า ทำให้ผู้แต่งสามารถพูดถึงเนื้อหาบางอย่างที่ดูเหมือนรุนแรงที่ขัดต่ออำนาจรัฐเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อภาพยนต์จะเห็นภาพยนต์จีนส่วนใหญ่ที่ถูกห้ามฉายเป็นจำนวนมากแต่การ์ตูนส่วนใหญ่จะไม่มีประเด็นเรื่องเซนเซอร์

นอกจากเนื้อหาในภาพยนตร์การ์ตูนแล้วยังมีการกล่าวถึงในหนังสือการ์ตูนแต่ด้วยข้อจำกัดในแง่ของเซนเซอร์ เพราะภาพยนตร์การ์ตูนเป็นสื่อที่เสพได้ง่ายมากแต่หนังสือต้องใช้เวลาในการเสพ ภาพยนตร์การ์ตูนจึงไม่เข้มงวดเท่า

3.1. เนื้อหาบางอย่างที่ภาพยนตร์การ์ตูนไม่สามารถพูดถึงได้แต่หนังสือการ์ตูนสามารถพูดได้

ภาพที่ 20 อำนาจ

ที่มา : หนังสือการ์ตูนเพื่อชีวิต ชันหมาพเนจร

เป็นฉากที่คนรวยกำลังจะตีซานหมา แต่กลับเงี้ยวผิดไปถูกข้าราชการที่ยืนอยู่ด้านหลัง ข้าราชการท่านนั้น โกรธจัดเงี้ยวไม่เท่าจะตีคนรวยคนนั้นแต่ก็กลับเงี้ยวไม่เท่าไปถูกทหารชาวต่างชาติที่ยืนอยู่ด้านหลังอีกเช่นกัน ทหารชาวต่างชาติยกเท้าเตะข้าราชการเรื่องจบลงโดยคนร่ำรวยและ ข้าราชการชาวจีนต่างพากันโค้งคำนับขอโทษทหารชาวต่างชาติอย่างอ่อนน้อมเป็นที่สุด (สมัยนั้น เป็นสมัยเดียวกับที่มีเขตเช่าพิเศษที่เขียนป้ายติดไว้ว่า ห้ามสุนัขและคนจีนเข้าในเขตนี้ ทั้งที่เป็นพื้น แผ่นดินจีน แท้ๆ)

ภาพที่ 22 เงินคืออำนาจ

ที่มา : หนังสือการ์ตูนเพื่อชีวิต ชันหมาพเนจร

เป็นฉากที่ซานเหมาเดินไปตามท้องถนนด้วยจิตใจที่เหม่อลอยในขณะนั้นมีรถเก๋งคันหนึ่งวิ่งตรงเข้ามาชนซานเหมาล้มลงและมีเลือดไหลออกมาด้วย คนในรถรู้ว่าชนคนบาดเจ็บได้แต่ยื่นหน้าออกมาดูโยนเงินปึกหนึ่งลงมาแล้วก็จากไป ซานเหมาลุกขึ้นจากพื้นด้วยความเจ็บปวดแล้วขวางรถคันนั้นไว้เพื่อให้คนขับลงมาเจรจาตกลงกันไม่ใช่ให้เงินมาพาดหัวแบบนี้ ในขณะที่ตำรวจคนหนึ่งเดินเข้ามาตาโตเมื่อมองเห็นเงินหล่นกระจายบนพื้นถนนตำรวจจึงรีบหิ้วซานเหมาไม่ให้ขวางรถคันนั้นเพื่อเปิดทางให้รถคันนั้นขับออกไปแย่งเก็บเงินที่ตกอยู่บนถนนแล้วก็เดินจากไปโดยไม่สนใจว่าซานเหมาจะเป็นหรือตาย แสดงให้เห็นว่าเงินเป็นสิ่งที่มีความอำนาจและมีอิทธิพลมากในช่วงเวลานั้น เมื่อมีเงินก็มีความอำนาจที่จะซื้ออะไรก็ได้และฉากนี้ก็เป็นเป็นการเสียดสีระบบราชการของจีนเป็นนัย

บทสรุป

จากการ์ตูนแอนิเมชันเรื่อง “ซานเหมมาพเนจร(三毛流浪记)” นั้นถ่ายทอดเหตุการณ์อันเป็นผลกระทบจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของจีนในช่วงสงครามจีน-ญี่ปุ่นที่เลวร้ายตั้งแต่ทศวรรษที่ 1935-1949 เรื่องราวในการ์ตูนบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในช่วงสงครามต่อต้านญี่ปุ่น โดยเนื้อหาของการ์ตูนแอนิเมชันแบบผ่านการใช้ชีวิตการใช้ชีวิตของตัวละครเอกที่ผ่านการใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเลวร้ายของสังคม ความยากลำบากที่ตัวละครเอกต้องเผชิญและรวมถึงการที่เขาต้องปรับเปลี่ยนการดำรงชีวิตเพื่อให้อยู่รอดในสถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป

จากหัวข้อที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับภาพยนตร์การ์ตูนในเรื่องนี้คือการศึกษารื่องประวัติและความเป็นมาของการ์ตูนวิถีชีวิตสังคมจีนสมัยต่อต้านสงครามญี่ปุ่นและพฤติกรรมของคนจีนที่ปรากฏผ่านในภาพยนตร์การ์ตูน เพื่อศึกษาประเด็นและเนื้อหาทางสังคมที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอในภาพยนตร์

ศิลปะได้ทำหน้าที่เป็นกระจก เป็นบันทึก เป็นสิ่งสะท้อนเหตุการณ์ที่ปรากฏในสังคมโดยผ่านจิตสำนึกของศิลปิน สภาพของสังคมจีนได้เปลี่ยนแปลงไปในทุกช่วง ทุกยุค ทุกสมัย จึงถูกสะท้อนออกมาในรูปแบบของงานศิลปะอันหลากหลายรวมถึงการ์ตูนด้วย

ซานเหมมา เป็นตัวละครหลักในภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นบันทึกของช่วงเวลาประวัติศาสตร์ในช่วงหนึ่งที่พูดถึงสำนักของคนในชาติหรือขาดแคลนบางอย่างที่ถูกถ่ายทอดจากศิลปิน ประเด็นบางอย่างที่ฝังลึกและมีความโกรธแค้นชิงชังญี่ปุ่นที่ไม่สามารถลบเลือนไปได้ซึ่งได้ถูกแสดงออกผ่านทางงานศิลปะและสื่อต่างๆรวมทั้งการ์ตูนด้วยเกี่ยวกับช่วงระยะเวลาสงครามจีน-ญี่ปุ่นที่คนญี่ปุ่นได้ทำไว้กับคนจีน เช่นฉากที่ชาวประมงที่ไม่รู้เรื่องอะไรด้วยโดนทหารญี่ปุ่นยิงเหตุเพราะซักฆ่าทำอะไรไม่ทันใจทหารญี่ปุ่นเท่านั้นหรือฉากที่ทหารญี่ปุ่นยิงคนจีนตายเหมือนเป็นแค่ของเล่น

ภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องนี้ยังสะท้อนการขาดความร่วมมือกัน ความสามัคคีร่วมใจกันของคนในชาติ หรือสภาวะสงครามที่แสดงให้เห็นถึงการดิ้นรนเอาตัวรอด เช่น ฉากที่เด็กกำพร้าถูกละเลยไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากรัฐบาล นอกจากนั้นยังสะท้อนให้เห็นถึงการถูกทารุณ ถูกกดขี่ข่มเหง

จากคนญี่ปุ่นที่คนจีนไม่อาจลืมเลือนได้ การเอาโรคเอาเปรียบกันเองระหว่างคนจีนด้วยกันเอง การเกิดช่องว่างและความแตกต่างระหว่างคนจีนกับคนรวย เกิดความอดอยากแร้นแค้น ประชาชนไม่มีที่อยู่อาศัย เด็กๆจากเป็นเด็กที่มีพ่อแม่ก็กลายเป็นเด็กกำพร้าขาดความรักความอบอุ่นจากครอบครัว การขาดความเอาใจใส่จากรัฐบาล และปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรของคนจีนในช่วงระยะเวลานั้นเป็นต้น

ในด้านหนึ่งการ์ตูนก็สามารถเข้ามาสร้างจิตสำนึกที่ดีงามไม่ใช่ว่าแต่ต้องการเยาะเย้ยถากถางและบันทึกความโกรธแค้นชิงชังเพียงอย่างเดียว แต่ศิลปะโดยเฉพาะการ์ตูนเป็นการปลูกฝังเยาวชนปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีงาม โดยผ่านแง่คิดและสถานการณ์ต่างๆ เช่น ผ่านบุคลิกของตัวละครเอก คือ ซานเฮมา จะเห็นได้ว่าในชีวิตของซานเฮมาเจอแต่เรื่องร้ายๆ ในชีวิตอยู่ตลอดเวลา แต่สิ่งหนึ่งที่ซานเฮมายึดมั่นอยู่เสมออันนั้นคือการเป็นคนดี เช่น ฉากที่มีชายคนหนึ่งชักชวนให้ซานเฮมาร่วมมือกับตนโรยตะปูเพื่อที่จะได้ผลประโยชน์ร่วมกับแต่ซานเฮมาก็ยังมีจิตสำนึกที่ดีไม่ร่วมมือกับเขา นอกจากนั้นยังบอกความลับให้กับคนที่โดนชายคนนั้นหลอกอีกด้วย

การ์ตูนก็เป็นภาพยนตร์ประเภทหนึ่ง ภาพยนตร์ก็เป็นศิลปะประเภทหนึ่ง ศิลปะก็เป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ศิลปินก็มีหน้าที่อยู่ 2 อย่าง คือ ศิลปินที่ทำงานศิลปะเพื่อความสวยงามสนุกสนาน บันทึกสิ่งเร้าใจ และสร้างงานตามจิตสำนึกทางสังคม เพื่อที่จะเป็นอุดมการณ์ทางสังคมสร้างบริบทบางอย่างให้สังคมดีขึ้น จากเล่อผิงก็เป็นศิลปินก็เป็นนักเขียนประเภทนี้ คือ ในแง่หนึ่งเขาเขียนการ์ตูนขึ้นมาเพื่อเสียดสี เยาะเย้ยถากถาง บันทึกเรื่องราวต่างๆที่เขาได้ประสบในสังคมเพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นและใครได้ทำอะไรไม่ดีไว้ แต่ในอีกแง่หนึ่งเขาก็ได้ปลูกจิตสำนึกที่ดีงามไว้ในตัวละครผ่านงานศิลปะของเขาให้คนรุ่นหลังได้รับรู้และเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ ได้เห็นข้อคิด ข้อดี และปลูกฝังสิ่งที่ดีงามเข้าไปในภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องนี้ ทำให้การ์ตูนเรื่อง ซานเฮมาพจนานุกรมนี้เป็นการ์ตูนที่ควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างมาก ในฐานะผู้จัดทำก็ได้รับความรู้ใหม่ ผู้อ่านก็ได้ความรู้ร่วมกัน

บรรณานุกรม

- กำจร สุนพงษ์ศรี.(2551). ประวัติศาสตร์ศิลปะจีน. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ : วีพรีน.
- จักรกฤษณ์ นิลทะเลสิน.(2545). การวาดภาพการ์ตูน. กรุงเทพฯ : วาดศิลป์.
- จุลศักดิ์ อมรเวช.(2544). ตำนานการ์ตูน. กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- ไชยวัฒน์ คำชู.(2548). จีน-ญี่ปุ่น. กรุงเทพฯ : openbook.
- ฉิรนนท์ อนุวัชรวิวงศ์.(2552). การ์ตูน มหัศจรรย์แห่งการพัฒนาสมองและการอ่าน.
กรุงเทพฯ : มูลนิธิเด็ก.
- ทวีป วรดิถ.(2530). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ประเทศจีน. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- ประณีต ธาราทิพย์.(2553). กว่าจะจีนใหม่จะไ้เกิด. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล.(2552). ศิลปะจีนสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : วีพรีน.
- ศศิรินทร์ ขงศิริ.(2553). How to Manga Studio. กรุงเทพฯ : มูลนิธิเด็ก.
- ศักดิ์ วิมลจันทร์.(2551). การ์ตูนสี่สัปดาห์. กรุงเทพฯ : พื้นฐาน.
- สกนธ์ ภู่งามดี. (2545). ศิลปะเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ : วาดศิลป์.
- สิทธิพล เจริญรัฐติกาล.(2555). ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่. กรุงเทพฯ : มติชน.
- สุธี คุณาวิชยานนท์.(2554). ทักษะศิลป์. กรุงเทพฯ.

